

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum angelus cognoscat seipsum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

AD TERTIUM dicendum, quod quamvis gloria non destruat naturam, cleuat tamen eam ad id, quod per se non poterat, hoc est ad hoc, quod videatur res per ipsam essentiam Dei sine aliqua similitudine media in visione illa.

AD QUARTUM dicendum, quod verbum non est alicuius rei forma intrinseca, ita quod sit pars essentiae rei, est tamen intellectui forma intrinseca ut intelligibile per ipsum.

AD QUINTUM dicendum, quod Paulus postquam defuit ad essentiam Dei videre, memor fuit rerum quas in verbo cognouerat per similitudines reru apud se remanentes.

AD SEXTUM dicendum, quod similitudines ille que remanserunt post absentiam verbi, imprimabantur etiam quando verbum per essentiam videbatur, sed tamen illa visio, qua videbatur per verbum, non erat per illas impressiones, vt ex dictis patet.

ARTICVLVS VI. Vtrum Angelus cognoscat seipsum.

Sexto quæritur, vtrum angelus cognoscat seipsum. Et videtur quod non, quia vt dicit Dion. 6. c. Celestis hierarchie, angeli ignorant suas virtutes: sed si cognoscerent per essentiam cognoscerent suas virtutes ergo angelus suam essentiam non cognoscat.

1. Præ. Si angelus cognoscat seipsum, hoc non est per aliquam similitudinem, sed per essentiam suam: quia in his quæ sunt sine materia, id est intellectus, & quod intelligitur, vt dicitur in 3. de Anima: sed per essentiam suam se cognoscere non potest, quia illud quod intelligitur, est forma intellectus, essentia autem angeli non potest esse forma intellectus eius: cum magis intellectus in se sit essentia, vt proprietates quedam, siue forma, ergo angelus nullo modo cognoscat se.

2. Præ. Idem non potest esse agens & patiens, mouens, & motum, nisi hoc modo quod vna pars eius sit mouens, vel agens, & alia mota vel passiva: vt patet in animalibus, vt probatur in 8. Physic. sed intelligens, & intellectum se habent vt agens & patiens, ergo non potest esse vt angelus totum se intelligat.

3. Præ. Si angelus intelligit se per essentiam suam oportet quod essentia sua, sit actus intellectus eius: sed nulla essentia per se subsistens potest esse actus alicuius, nisi sit actus purus: res enim non potest esse alicuius forma, esse autem actum purum nulli essentiae conuenit nisi diuina: ergo angelus non potest se per essentiam suam cognoscere.

4. Præ. Nihil intelligitur nisi secundum quod denudatur a materia, & a conditionibus materialibus: sed esse in potentia est quedam materialis conditio a qua angelus denudari non potest, ergo angelus seipsum intelligere non potest.

5. Præ. Si angelus intelligit se per essentiam suam, oportet quod essentia sua sit in intellectu suo: sed hoc esse non potest, quoniam intellectus est in essentia, non in potentia esse aliquid in altero & e converso, ergo angelus non cognoscat se per essentiam suam.

6. Præ. Intellectus angeli habet potentiam admissam, inhihil autem de potentia in actum reducitur a seipso, cum ergo intellectus reducatur in actum cognitionis per ipsum cognoscibile, impossibile erit quod angelus cognoscat vel intelligat seipsum.

7. Præ. Nulla potentia habet efficaciam agendi, nisi ab essentia in qua radicatur, ergo intellectus angeli est efficax ad intelligendum ex virtute essentiae suae: sed non potest idem esse principium agendi & patiendi. Cum ergo illud quod intelligitur, sit quodammodo vt passum, videtur quod angelus essentiam suam cognoscere non possit.

9. Præ. Demonstratio est actus intellectus: sed non potest idem per idem demonstrari, ergo non potest esse, quod angelus per essentiam suam intelligatur a se.

10. Præ. Quia ratione reflectitur in se intellectus, & affectus: sed affectus angeli non reflectitur in se, nisi per dilectionem naturalem, quæ est quidam naturalis habitus, ergo nec angelus se cognoscere potest nisi mediante aliquo habitu, & ita non cognoscat se per essentiam suam.

11. Præ. Operatio cadit media inter agens & patiens, sed intellectus, & intellectum se habent, vt agens & patiens: cum igitur nihil medium cadat inter rem aliquam & seipsam, impossibile videtur quod angelus seipsum intelligat.

SED CONTRA, Quod potest virtus inferior, potest superior, vt dicit Boetius: sed anima nostra seipsam cognoscat, ergo multo fortius angelus.

2. Præ. Hæc est ratio quare intellectus noster seipsum intelligit, non autem sensus, vt dicit Auic. quia sensus videtur organo corporali, non autem intellectus: sed intellectus angeli est magis separatus ab organo corporali, quam etiam noster intellectus, ergo angelus etiam cognoscat seipsum.

3. Præ. Intellectus angeli cum sit deiformis maxime assimilatur intellectui diuino: sed Deus se per essentiam suam cognoscat, ergo & angelus.

4. Præ. Quanto intelligibile est magis proportionatum intellectui, tanto magis potest ipsum cognoscere: sed nullum intelligibile est magis proportionatum intellectui angelico, quam sua essentia, ergo essentiam suam maxime cognoscat.

5. Præ. In libro de Causis dicitur, quod omnis sciens scit essentiam suam, & redit ad essentiam suam reditione completa, ergo & angelus cum sit sciens.

RESPON. Dicendum, quod duplex est actio: vna quæ procedit ab agente, in rem exteriorem, quæ transmutat, & hæc est sicut illuminare, quæ est proprie actio nominatur. Alia vero actio est, quæ non procedit in rem exteriorem, sed stat in ipso agente, vt perfectio ipsius: & hæc proprie dicitur operatio, & hæc est sicut lucere. Hæc autem duæ actiones in hoc conueniunt, quod vtraque non progreditur nisi ab existente in actu, sicut quod est actus, vnde corpus non lucet, nisi sicut quod habet lucem in actu: & similiter non illuminat.

Actio autem appetitus, & sensus & intellectus non est sicut actio progrediens in materiam exteriorem: sed sicut actio consistens in ipso agere, vt perfectio eius. Et ideo oportet quod intelligens sicut quod intelligit sit actus, non autem oportet quod intelligendo intelligens sit vt agens, intellectum vt passum: sed intelligens & intellectum, prout ex eis est effectum vnum quid, quod est intellectus in actu, sunt vnum principium huius actus, qui est intelligere. Et dico ex eis effici vnum quid, in quantum intellectum coniungitur intelligenti, siue per essentiam suam, siue per similitudinem, vnde intelligens non se habet vt agens vel vt patiens, nisi per accidens, in quantum. Sed hoc quod intelligibile vniatur intellectui, requiritur actio vel passio: actio quidem sicut quod intellectus agens facit species esse intelligibiles actu: passio autem secundum quod intellectus possibilis recipit species intelligibiles, & sensus species sensibiles: sed hoc quod est intelligere, consequitur ad hanc passionem vel actionem, sicut effectus ad causam. Sicut ergo corpus lucidum lucescit quando est lux actu in ipso, ita intellectus intelligit omne illud quod est actus intelligibile in eo. Sciendum est igitur, quod nihil prohibet esse aliquid actus vnum, & in potentia alterum,

L. r. de cōf. p. 4. a me. dio.

Prop. 15. te. 3. inter ope. 12. Arist.

D. 1122.

d. 11.

11. cor. 11.

2. p. 16. ar. 1. c. 1. Non procul a hinc id habet clarus.

6. 11. in. 2.

6. 11. in. 2.

Ad

rum, sicut corpus diaphanū est actu quod est corpus: sed potentia tū coloratū. Et similiter est possibile aliquid esse actu ens, quod in genere intelligibile est potentia tū. Sicut enim est gradus actus & potētie in entibus, quod aliquid est potentia tū, ut materia prima: aliquid actu tū, ut Deus, aliquid actu & potētia, ut omnia intermedia, sic est in genere intelligibile aliquid, ut actu tantum, sicut essentia diuina, aliquid ut potentia tantum, ut intellectus possibilis, quod hoc modo se hēt in genere intelligibile sicut materia prima in ordine sensibile, sicut dicitur Com. in 3. de Anima. omnes autem substantie angelicæ sunt mediæ habentes aliquid de potentia, & actu, non solum in genere entium: sed et in genere intelligibile. Sicut igitur materia prima non potest agere aliquam actionem, nisi perficiat per formam, & tunc actio illa est quadam emanatio formæ ipsius magis quam materiæ, res autem existentes actu possunt agere actiones, sicut quod sunt actu: ita intellectus possibilis noster nihil potest intelligere antequam perficiatur forma intelligibile in actu: tunc enim intelligit rem cuius est illa forma, nec potest se intelligere nisi per formam intelligibile actu in se existentem. Intellectus vero angeli, quia habet essentiam, quæ est ut actus in genere intelligibile, sibi presentem, potest intelligere id, quod est intelligibile apud ipsum scilicet essentiam suam non per aliquam similitudinem: sed per seipsam.

Com. 19.

In corp. ar.

Ad primum ergo dicendum, quod angeli cognoscunt virtutem suam, sicut in se consideratur eam comprehendendo: non autem secundum quod deducitur ab exemplari eterno eam comprehendunt: hoc enim esset ipsum exemplar comprehendere.

Ad secundum dicendum, quod essentia angeli quamuis non possit comparari ad intellectum eius ut actus ad potentiam in essendo: comparatur tamen ad ipsum, ut actus ad potentiam in intelligendo.

Ad tertium dicendum, quod intellectum, & intelligens non se habent ut agens, & patiens, sed ambo se habent ut unum agens, ut patet ex dictis: quamuis quantum ad modum loquendi videantur ut agens, & patiens significari.

Ad quartum dicendum, quod quæ essentia angeli non sit actus purus, non tamen habet materiā partem sui: sed secundum hoc est in potentia quod esse non hēt a seipso. Et ideo nihil prohibet ipsum comparari ad intellectum, ut actum in intelligendo.

Ad quintum dicendum, quod id quod intelligitur non oportet denudari a qualibet materia. Cōstat enim quod formæ naturales nunquam intelliguntur sine materia, cum materia in earum definitione cadat: sed oportet quod denudetur a materia individuali quæ est materia, determinatis dimensionibus substantiæ. unde minus oportet quod separetur a potentia tali, qualis est in angelis.

Ad sextum dicendum, quod nihil prohibet aliquid esse in altero: & illud in eo diuersis modis, sicut totum in partibus & e conuerso, & similiter est in proposito. essentia enim angeli est in intellectu eius sicut intelligibile in intelligente, intellectus autem in essentia sicut potentia in substantia.

Ad septimum dicendum, quod intellectus angeli non est, in potentia respectu essentia eius: sed respectu eius semper est in actu, respectu autem aliorum intelligibilium potest esse in potentia: nec tamen sequitur, quod quod intellectus est in potentia, quod per aliud agens reducatur in actum semper: sed solum quod est in potentia essentiali, sicut aliquid antequam addifcat. quod autem est in potentia accidentaliter, sicut habens ha-

bitum dum non considerat, potest per seipsam esse in actu, nisi dicatur quod reducitur in actu per voluntatem, qua mouetur ad actum considerandum.

Ad octavum dicendum, quod illud quod intelligitur non est, ut passum: sed ut principium actionis, ut patet ex dictis, & ideo ratio non sequitur.

Ad nonum dicendum, quod aliquid potest esse cognitionis causa dupliciter. uno modo ex parte cognoscentis, & sic magis notū est causa cognoscendi minus notū, & hoc modo mediū demonstrationis est causa cognoscendi, vel intelligendi. Alio modo ex parte cognoscentis, & sic causa cognitionis est illud, quod facit cognoscibile esse actu in cognoscente, & sic nihil prohibet aliquid per seipsam cognosci.

Ad x. dicendum, quod dilectio naturalis non est habitus, sed actus.

Ad xi. Dicendum, quod operatio intelligibilis non est media secundum rem inter intellectum, & intellectum: sed procedit ex utroque, secundum quod sunt vnita.

ARTICVLVS VII.

Utrum vnus Angelus intelligat alium.

Septimo quaritur, utrum vnus angelus intelligat alium. Et versus, quod non, quia videtur dicitur, ca. cel. hier. ipsi angeli suam ordinationem ignorabant, si autem angelus vnus cognosceret alium, in ordinationem scient. ergo vnus alium non cognosceret.

¶ 2. Præ. Omnis intelligentia scit, quod est in se, in quantum causa est ei, ut dicitur in lib. de Causis & effectibus, in quantum est causatum ab ea. sed illud est infra se, in quantum est causatum ab ea. sed illud est supra se, in quantum est causatum ab ea. sed illud est infra se, in quantum est causatum ab ea. sed illud est supra se, in quantum est causatum ab ea.

¶ 3. Præ. Sicut dicit Boetius, vniuersale est intelligitur, singulare dum sentitur: sed angelus est in se, in quantum causa est ei, ut dicitur in lib. de Causis & effectibus, in quantum est causatum ab ea. sed illud est supra se, in quantum est causatum ab ea.

¶ 4. Præ. Possibile est vni angelum cognoscere alium, si ergo angelus cognosceret alium per essentiam angeli cogniti, oportet esse intrinsecum ipsi intellectui, sed essentia vnus angeli non potest esse intrinsecum intellectui alterius, quia nihil illabatur menti vnus angelus tantum per similitudinem cognoscitur, sed quod angelus cognoscitur angelum non cognoscitur.

¶ 5. Præ. Item versus, quod vnus angelus alium non cognoscat per essentiam cogniti. Id enim quod intelligitur intelligitur oportet esse intrinsecum ipsi intellectui, sed essentia vnus angeli non potest esse intrinsecum intellectui alterius, quia nihil illabatur menti vnus angelus tantum per similitudinem cognoscitur, sed quod angelus cognoscitur angelum non cognoscitur.

¶ 6. Præ. Præ. Angeli essentia substantia quædam est, intellectus autem accidens cum sit potentia quædam sed substantia non est forma accidentis, ergo essentia vnus angeli non potest esse alterius substantia qua intelligat.

¶ 7. Præ. Nihil cognoscitur ab intellectu per seipsum præsentiam quod est separatum ab eo: sed vnus angeli essentia est separata ab intellectu alterius, ergo vnus angelus ab alio non cognoscitur per seipsum præsentiam.

¶ 8. Præ. Item versus, quod vnus angelus non cognoscat per essentiam sui cognoscentis alium. Sicut enim in superioribus angelis sunt inferiores, ita & inferiores creaturæ. si ergo superior angelus cognosceret inferiores, cognosceret alios angelos, eadē ratione per essentiam suam cognosceret oēs res sensibiles, & non per aliquas formas, ut dicitur in lib. de Causis & effectibus.

¶ 9. Præ. Nihil ducit in cognitionem alterius, nisi per seipsum præsentiam.